

PERSBERICHT

Maart 2018

Verslag aan het Vlaams Parlement

Ontsluiting kunstpatrimonium van de Vlaamse Gemeenschap

Het Rekenhof onderzocht de mate waarin de Vlaamse Gemeenschap haar kunstpatrimonium kent, stuurt en ontsluit. Het stelde onder meer vast dat de Vlaamse overheid geen duidelijk zicht heeft op het aantal kunstwerken in haar collecties door verschillen in telwijze en registratietekortkomingen. Vlaanderen kent evenmin de mate van publieksontsluiting van de meer dan 18.000 kunstwerken die het departement beheert. De minister formuleerde geen specifiek beleid, volgens het Rekenhof meteen een van de knelpunten die een goede ontsluiting van de collecties bemoeilijken.

Aantal kunstwerken

Het Rekenhof richtte zijn audit op de collectie die het departement CJM beheert, de eigen musea van de Vlaamse Gemeenschap (KMSKA, M HKA en Kasteel van Gaasbeek) en de musea FeliXart en Roger Raveel, voor het deel van hun collectie dat aan de Vlaamse Gemeenschap toebehoort. Het onderzocht in eerste instantie hoeveel kunstwerken deze actoren ter beschikking hebben. Het bleek echter niet mogelijk dat aantal precies vast te stellen, door verschillende telwijzen, waarbij reeksen nu eens als één kunstwerk en dan weer per item worden gerekend, maar ook door fouten in oudere inventarissen en verschillende aantallen naargelang de bron. Het totale kunstbezit van de Vlaamse Gemeenschap (CJM én musea) omvat volgens het Rekenhof bij benadering 18.000 werken.

Beleid

De collectie van de Vlaamse Gemeenschap komt in de Vlaamse beleidsdocumenten maar uitzonderlijk aan bod. De minister hecht belang aan ontsluiting van cultureel erfgoed in het algemeen, maar heeft geen specifiek beleid geformuleerd voor de ontsluiting van de collectie van de Vlaamse Gemeenschap. De administratie werkt momenteel wel aan een visienota over het beheer van de collectie, die de basis zal vormen voor een collectieplan. De musea formuleerden eigen visies op ontsluiting en publiekswerking, maar koppelden die zelden terug naar het ministerieel beleid.

Verwervingsstrategie

Sinds 2006 focust de Vlaamse overheid op de aankoop van sleutelwerken en topstukken. De huidige minister wil ook het budget voor hedendaagse kunst gradueel doen toenemen. De aankoopprioriteiten kaderen evenwel niet in een duidelijke visie op het doel, de samenstelling, het beheer en het gebruik van de collectie. Aankopen van de musea kaderen in principe in hun collectieplannen, maar budgetschaarste leidde ertoe dat de musea weinig aankochten, behalve het M HKA. Over de collectieverwerving bestaan vooralsnog weinig formele afspraken tussen de musea onderling, noch instructies van de minister. Er is evenmin een afstotingsbeleid.

Ontsluiting

In permanente tentoonstellingen kunnen de collecties doorgaans maar beperkt worden ontsloten. De musea ontsluiten hun collecties meer en meer via tijdelijke

tentoonstellingen. Ze hanteren daarvoor geen rotatiesysteem, maar selecteren werken in functie van het thema. Soms blijven werken ook in depot wegens weinig museale waarde, moeilijke formaten, fragiliteit of restauratienoden. De meeste musea kunnen het aantal getoonde werken niet precies bepalen doordat hun registratiesysteem daarvoor niet is uitgerust. Depots staan doorgaans niet voor het publiek open, tenzij voor specifieke doelgroepen, zoals sponsors, onderzoekers of deelnemers aan workshops. Het departement CJM organiseert zelf geen tentoonstellingen en heeft het bijkomende probleem dat de collectie van de Vlaamse Gemeenschap verspreid is over bijna 1.700 bewaarplaatsen, waarover weinig geactualiseerde informatie beschikbaar is. De meeste musea en het departement hebben hun collecties digitaal geïnventariseerd. Ze werken ook aan de digitale ontsluiting van hun collectie, maar de omvang van deze ontsluiting verschilt sterk naargelang de beherende instelling.

Beheersproblemen

Enkele randvoorwaarden voor ontsluiting zijn vervuld. Zo beschikken alle instellingen over verwervingsbewijzen en zijn eigendomstitels nog zelden het voorwerp van betwisting. De musea regelen bruiklenen en bewaarnemingen en -gevingen meestal in aparte, gestandaardiseerde overeenkomsten. Er zijn weinig verschillen tussen de inventarissen en de tentoongestelde of gestockeerde kunstobjecten. Voor de collectie van de Vlaamse Gemeenschap is de situatie echter complexer: voor bewaargevingen van vóór 1961 ontbreken soms akten en de overeenstemming tussen de documenten en de reële toestand in de bewaarplaatsen is onzeker bij gebrek aan voldoende en recente standplaatscontroles. Zo heeft CJM geen zekerheid over de huidige locatie van meer dan 2.000 geïnventariseerde kunstwerken, zonder dat ze daarom verdwenen zouden zijn.

De mate waarin zij de conditie van bewaargevingen en van in- en uitgaande bruiklenen vaststellen bij verplaatsing, varieert van museum tot museum. De musea voeren weliswaar conditiecontroles uit, maar zij stellen niet altijd conditierapporten op. Voor de collectie van de Vlaamse Gemeenschap vinden conditiecontroles daarentegen maar sporadisch plaats.

Het beheer door de Vlaamse Gemeenschap van de collectie van de Belgische Staat, samen met andere partners, stelt ten slotte specifieke problemen bij gebrek aan reglementering of samenwerkingsovereenkomsten.

Promotie en omkadering

Alle musea zorgen voor omkadering van hun tentoonstellingen en voeren promotie. Grotere musea kunnen daarvoor een uitgebreider en aangepast scala aan middelen inzetten. Alle musea houden gegevens bij over bezoekersaantallen en -kenmerken, maar zelden over bezoekerstevredenheid. Ook over niet-bereikte doelgroepen wordt weinig informatie verzameld.

Reactie van de minister

De minister betwistte de conclusies en aanbevelingen van het Rekenhof niet. Hij wees op de grote onderlinge verschillen tussen de onderzochte musea, de specifieke context waarin de administratie de collectie beheert en de diverse keuzes en visies bij de uitbouw van de kunstcollectie doorheen de jaren, waarbij ontsluiting soms van secundair belang was. Hij verklaarde de accenten in het huidige verwervingsbeleid en haalde verschillende lopende initiatieven en nieuwe ontwikkelingen aan die zouden tegemoetkomen aan een aantal opmerkingen en aanbevelingen van het Rekenhof.

Informatie voor de pers

Het Rekenhof controleert de openbare financiën van de federale Staat, de gemeenschappen, de gewesten en de provincies. Het draagt bij tot de verbetering van het overheidsbeheer door nuttige en betrouwbare informatie die voortvloeit uit een tegensprekelijk onderzoek, toe te zenden aan de parlementaire vergaderingen, aan de beheerders en aan de gecontroleerde diensten. Als collaterale instelling van het parlement werkt het Rekenhof onafhankelijk ten opzichte van de overheden die het controleert.

Het verslag *Ontsluiting van het Vlaams kunstpatrimonium* is bezorgd aan het Vlaams Parlement. Het verslag en dit persbericht staan op de website van het Rekenhof (www.rekenhof.be).